

Aiguamolls de l'Empordà.

El PEIN a les comarques gironines: una visió geogràfica

Josep Gordi
Josep Vila

El Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) és una figura de planificació contemplada per la Llei 12/1985 d'espais naturals del Parlament de Catalunya, que va ser aprovat pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, segons Decret 328/1992. Cal assenyalar que el 1989 ja es va produir una primera exposició pública, en el transcurs de la qual el pla va patir fortes pressions, sobretot provinents d'associacions lligades al món rural, ja que són les més afectades per l'aprovació del pla, fet que va provocar el desenvolupament d'una nova versió presentada el setembre de 1992.

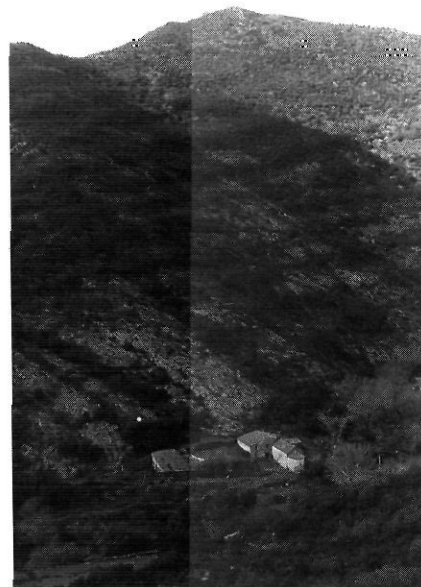
Què és el Pla d'Espais d'Interès Natural?

El PEIN té per objecte –tal com s'especifica en la mateixa Llei d'espais naturals i

en el decret d'aprovació–, la delimitació i l'establiment de les determinacions necessàries per a la protecció bàsica dels principals espais naturals de Catalunya, l'elecció dels quals està en funció dels valors científics, ecològics, paisatgístics, culturals, socials, didàctics i recreatius que posseeixin. En total s'han considerat 144 espais diferents, el que representa al voltant del 20% de la superfície total de Catalunya. Per poder dur a terme aquest pla hi ha prevista una inversió quadriennal d'11.000 milions de pessetes i, tot i que podria fer pensar en una suma molt important, cal tenir present que en realitat aquests pressupostos inclouen també les partides dels parcs actuals, fet que genera que els diners destinats als espais del Pla no siguin en realitat tan importants com semblarien sense tenir present aquest fet. Finalment, cal assenyalar que el PEIN té rang de pla sectorial, o sigui, que se superposa a

Ermita de l'Erola (Montseny).

Sant Genís d'Esparc (l'Albera)

l'ordenament municipal. A grans trets es pot dir que els espais inclosos en el PEIN estaran afectats per la següent normativa de caràcter general: en primer lloc, en tot l'àmbit territorial inclòs en aquest pla s'haurà d'aplicar el règim urbanístic de sòl no urbanitzable; en segon lloc, la circulació motoritzada quedarà prohibida fora dels camins, amb l'excepció dels casos lligats a les necessitats de les explotacions de caràcter agrícola, ramader o silvícola; en tercer lloc, les empreses que portin a terme activitats extractives es veuran obligades a dipositar una fiança per tal de garantir la restauració que estan obligades a fer segons la Llei 12/1981 i en quart lloc, s'estableix que els projectes i instal·lacions més impactants hauran de sotmetre's a una avaluació d'impacte ambiental seguint fil per randa la legislació específica en la matèria.

També cal esmentar la inclusió dins del PEIN d'uns llistats d'espècies estrictament protegides per cadascun dels espais, fent una especial atenció a les espècies vegetals herbàcies, i també als animals invertebrats, ja que són elements claus per tal d'assegurar la biodiversitat existent en les àrees compreses en el pla, i fins aquest moment no estan protegides de forma específica per cap normativa concreta.

Per altra banda, s'establirà un pla per cadascun dels espais que estiguin inclosos dins del pla. Aquests són els anomenats plans especials, que contindran una descripció i representació

detallada dels límits de cadascun dels espais i les determinacions pròpies per a la protecció del medi natural i el paisatge, juntament amb mesures de promoció i millora destinades a la població rural. Aquests plans especials s'hauran de revisar i actualitzar amb una periodicitat quadriennal.

Finalment, cal assenyalar que el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP), i el Departament de Medi Ambient (DMA) compartiran responsabilitats en els espais inclosos en el PEIN, com indica el Decret 200/1992. El DARP assumirà la gestió, la promoció i l'establiment d'ajudes i indemnitzacions. I serà competència del DMA la redacció dels plans especials, els estudis d'impacte ambiental i l'aprovació dels programes de restauració. Aquests dos departaments hauran de fer front de forma comuna a les possibles modificacions del PEIN, a les propostes de declaració de reserves naturals i parcs naturals, i també a la determinació dels criteris i mesures per garantir el manteniment de les connexions biològiques entre els espais inclosos en el pla.

Classificació dels espais protegits a les comarques gironines en funció de les mesures proteccionistes existents i les proposades pel PEIN

En aquest apartat s'ofereix una visió sintètica i ordenada dels espais protegits en funció de la figura protectora ja existent, en aquest cas s'esmen-

ta la seva referència legal, o proposada pel PEIN (*vegeu mapa*). L'objectiu és remarcar el tipus de protecció de cadascun, tenint ben present que un mateix espai pot disposar de més d'una figura de protecció, per exemple un parc natural pot presentar en el seu interior una o diverses reserves naturals.

És indispensable incidir en les principals característiques definitòries de les finques de protecció plantejades –que presentem ordenades tot seguit–, en funció del seu major a menor grau de protecció:

Reserves naturals integrals: Es tracta d'espais d'extensió reduïda i de considerable interès científic que resten preservats de qualsevol intervenció humana –exceptuant-hi les activitats d'investigació científica i divulgació dels seus valors. A més a més, hi haurà un estricte control de l'accessibilitat. D'altra part, és permès d'incidir-hi per tal de millorar i regenerar els sistemes naturals que en formen part. La declaració d'aquesta figura de protecció es fa per llei.

Parcs nacionals: Són espais naturals d'extensió relativament important i amb un gran interès científic, paisatgístic i educatiu que no han estat modificats d'una forma essencial per l'activitat humana. S'intenta assolir una preservació integral dels seus valors, objectiu que es persegueix no permetent que s'hi realitzi cap tipus d'activitat. La declaració d'aquesta figura es fa per llei.

Reserves naturals parcials: Es tracta també d'espais d'extensió reduïda i de

Parc nacional

Parc natural

Paratge natural
interès nacional

Reserva natural
integral

Reserva natural
parcial

Reserva natural
de fauna salvatge

Refugi de fauna
salvatge

Reserva nacional
de caça

Capçaleres del Ter i el Freser

Zona volcànica
de la Garrotxa
Llei 2/1982

Aiguamolls de
l'Empordà Llei 21/1983

Massís del Montseny Decret 105/1987

Cadí-Moixeró Decret 353/1983

Gavarres

Fageda d'en Jordà Llei 2/1982, tots els cons
volcànics excepte: Repàs, Puig de Mar
i Plaça Rivera Llei 2/1982

Estanys situats al voltant del mas Cortalet Llei 21/1983, estanys de la
zona de Vilaür Llei 21/1983, illa Caramany Llei 21/1983

De la Cerdanya Llei 37/66

Vilar-la Llereda
Resolució 29.9.92

Alta Garrotxa

Muga-Albanyà Decret 123/1987

Massís de l'Albera
Llei 3/1986

Capçalera d'Orlina i vall de Sant Quirze Decret 101/1987,
Sant Quirze de Colera Decret 101/1987

Montgrí

Zones litorals del Montgrí

Illes Medes

Estany de Banyoles

Illes Formigues

Zona litoral muntanyes de Begur

Zona litoral del massís de Cadiretes

Zona litoral del cap de Creus

Riera Arbúcies Decret 123/87

Riu de la Elosa Decret 123/1987

Aiguamolls Baix Empordà

Estanys de Sils

Estanys la Jonquera

Illa Canet

Basses de l'Albera

La Zona Volcànica i els Aiguamolls de l'Empordà foren protegits inicialment per llei sota la denominació de Paratges Naturals d'Interès Nacional, que fou substituïda per la de Parc Natural després de l'aprovació de la Llei d'espais naturals (12/1985), on es planteja una nova tipificació de zones protegides. A partir de l'aprovació d'aquesta llei els parcs naturals són instaurats per Decret. Al mateix passa en el cas de les reserves naturals que en formen part.

Gra de Fajol, al cercle d'Ull de Ter.

considerable interès científic. Però les activitats humanes hi són permeses sempre que directament o indirectament no s'afecti, de forma negativa, els valors naturals de protecció. La declaració d'aquesta figura es fa per decret.

Reserves naturals de fauna salvatge: Són àrees limitades per protegir determinades espècies i/o poblacions de fauna salvatge en perill d'extinció. No es permet cap activitat que pugui perjudicar aquestes espècies i/o poblacions. La declaració ha de ser aprovada pel DARP.

Parcs naturals: Són espais que presenten una important diversitat de valors naturals, que es pretenen conservar d'una manera compatible amb l'aprofitament ordenat dels recursos i de l'activitat dels habitants. La declaració d'aquesta figura es fa per decret.

Paratges naturals d'interès nacional: Són espais o elements naturals d'àmbit mitjà o reduït amb un interès científic, paisatgístic i educatiu que es pretenen protegir. Amb aquest objectiu les activitats s'han de limitar als usos tradicionals agrícoles, ramaders i silvícoles que siguin compatibles amb els objectius concrets de la protecció. La declaració d'aquesta figura es fa per llei.

Refugis de fauna salvatge: Són àrees limitades per preservar-hi la fauna, en conseqüència és prohibida la caça. La declaració ha de ser atorgada directament pel DARP o a instància dels propietaris.

Reserves nacionals de caça: Són àrees protegides on es permet la cacera de determinades espècies de forma regulada. Aquests espais estan sota la gestió efectiva del DARP i són creats per llei.

A part de les figure exposades, el PEIN recull dos altres elements de gestió que caldrà aplicar de forma independent o en part dels espais inclosos en el pla:

Superfícies forestals d'àrea reduïda: Són zones determinades pel DARP on es localitzen espècies forestals poc presents dins del territori català. Aquests àmbits són susceptibles d'explotació, si s'hi adopten les mesures necessàries i convenients per assegurar el manteniment dels graus de presència d'aquestes espècies.

Tot seguit anotem les zones de les comarques gironines on s'han establert aquestes figures:

*Màquies d'ullastre i olivella del cap de Creus.

*Bosc de llorens dels massís de Cadiretes.

*Fagedes i rouredes acidòfiles de les Guilleries.

*Rouredes i poblacions de faig i bedoll del Montnegre.

*Rouredes dels turons de Maçanet.

*Vernedes, gatalledes i omedes de la riera de Santa Coloma.

*Màquies de margalló del Montgrí.

*Màquies de les illes Medes.

*Roureda de roure africà de Rocacorba.

*Les rouredes, fagedes, vernedes i bosquines mixtes de caducifolis de la serra Cavallera.

*Vernedes i boscos mixtos de caducifolis de les obagues de la vall de Rigard.

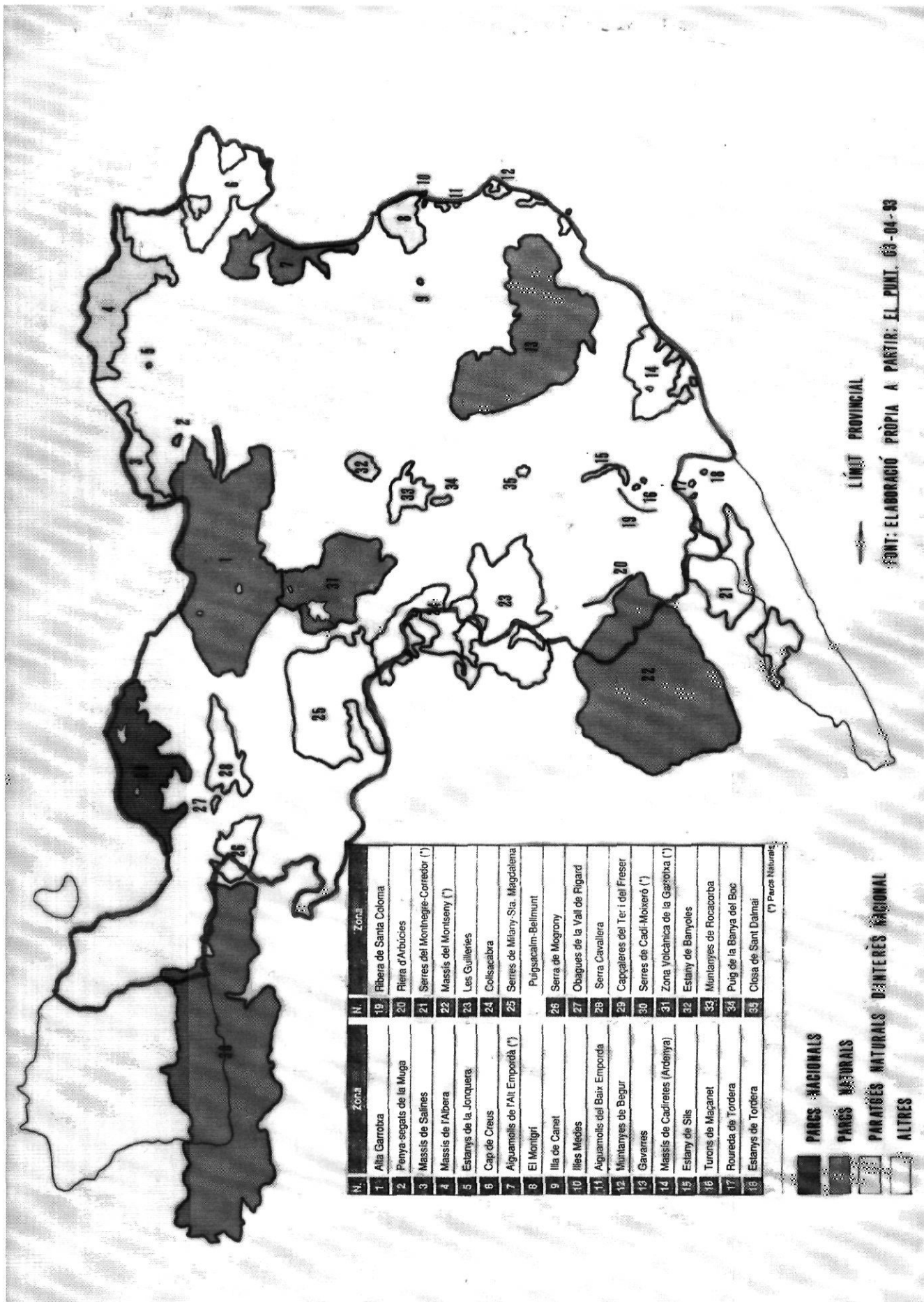
*Les avetoses i pinedes de pi negre de la serra del Mogrony.

*Fagedes amb joliu de les serres de Milany, Santa Magdalena i Puigscalm-Bellmunt.

*Rouredes, fagedes i poblament d'avets i pi negre del massís de les Salines.

*Landes amb bedolls i fagedes de Collsacabra.

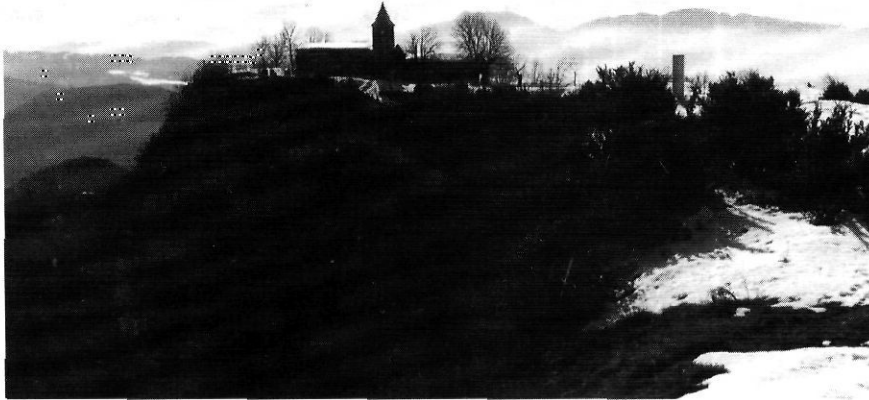
Redacció d'un pla especial per regular el règim urbanístic: Malgrat que el PEIN declara sòl no urbanitzable les zones afectades, s'estableix la necessitat de redactar plans especials per tal d'acabar

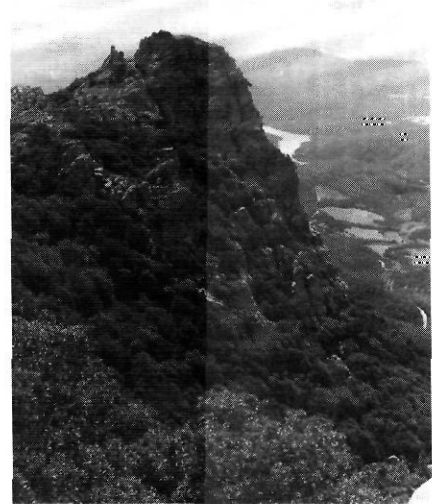
— LÍMIT PROVINCIAL
 FONTS: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR: EL PUNT. 03-04-93

N.	Zona	N.	Zona
1	Alta Garrotxa	19	Ribera de Santa Coloma
2	Penya-segats de la Muga	20	Pleta d'Arbuïces
3	Massís de Salines	21	Serres del Montnegre-Corredor (*)
4	Massís de l'Albera	22	Massís del Montseny (*)
5	Estany de la Jonquera	23	Les Guilleries
6	Cap de Creus	24	Collsacabra
7	Aiguamolls de l'Alt Empordà (*)	25	Serres de Milany, Sta. Magdalena
8	El Montgrí		Puigstacalim-Bellmunt
9	Illa de Canel	26	Serra de Moçrony
10	Iles Medes	27	Obagues de la Vall de Rigard
11	Aiguamolls del Baix Empordà	28	Serra Cavallera
12	Muntanyes de Begur	29	Capçaleres del Ter i del Freser
13	Gavarres	30	Serres de Cadí-Moixeró (*)
14	Massís de Cadiretes (Andorra)	31	Zona Volcànica de la Garrotxa (*)
15	Estany de Sis	32	Estany de Banyoles
16	Turons de Maçanet	33	Muntanyes de Rocacorba
17	Roureda de Tordera	34	Pug de la Banyia del Bop
18	Estany de Tordera	35	Closa de Sant Dalmau
		36	

■ PARCS NACIONALS
 ■ PARCS NATURALS
 ■ PARQUES NATURALS D'INTERÉS NACIONAL
 ■ ALTRES
 (*) Parc Natural

Santuari de Cabrera (Collsacabra)

Castell de Cabrera (massís de les Salines)

de definir solucions a problemes urbanístics puntuals, en les següents àrees:

- *Muntanyes de Begur
- *Massís de Cadireres
- *Puig de la Banya del Boc
- *Closa de Sant Dalmai
- *Muntanyes de Rocacorba
- *Serra de Mogrony
- *Cap de Creus

Finalment cal incidir en l'existència de dos casos especials:

1. El cap de Creus, que ja ha estat citat en tres figures: reserves naturals, superfícies forestals d'àrea reduïda i redacció d'un pla especial per regular el règim urbanístic. Davant la complexitat d'aquest espai, el PEIN proposa que es redacti un avantprojecte legislatiu que determini els mecanismes per assolir la protecció i la gestió integrades.

2. Els penya-segats de la Muga, un espai de dimensions reduïdes (372,5 ha), on el més destacat és la recomanació de protegir estrictament dues espècies vegetals: *Pellaea calomelanos* i *Leucobrium juniperoideum*.

Conclusions

Els espais inclosos en el PEIN els podem classificar en tres grans grups en funció de la seva extensió i dels valors naturals:

1. *Els parcs nacionals, parcs naturals i paratges natural d'interès nacional (vegeu mapa)*. Els quals són la principal representació de les grans unitats geogràfiques i ecològiques:

*Pirineu Axial: capçaleres del Ter i el Freser.

*Pre-Pirineu: Cadí-Moixeró, Alta Garrotxa.

*Serralada litoral: Gavarres, Montseny.

*Litoral: Aiguamolls, Montgrí, illes Medes.

*Espais singulars: Banyoles, Zona Volcànica.

2. *Espais de dimensió considerable amb un valor fonamentalment forestal*. Queden preservats amb la declaració de sòl no urbanitzable, i amb la figura d'àrees forestals de dimensió reduïda per les zones amb més interès. Junta-ment amb l'elaboració de projectes d'ordenació i plans tècnics de gestió i millora forestal. Ex: les Guilleries, Collsacabra...

3. *Espais més reduïts*: Es tracta d'uns àmbits de petita dimensió on s'apliquen unes figures concretes per protegir uns valors singulars i concrets. Ex: illa de Canet, riera d'Arbúcies...

Finalment, cal incidir per la seva importància cabdal en el tema dels *corredors biològics*, que han de relligar els espais del Pla per tal de constituir una veritable xarxa que garanteixi el manteniment de les interrelacions biològiques. En aquest sentit cal dir que el DMA està treballant en un projecte destinat a dotar d'un règim de protecció equivalent al del PEIN els espais de la xarxa fluvial catalana. Fet que sens subte implicarà un considerable avenç qualitatiu, tant en l'aplicació del PEIN com en la gestió de la xarxa fluvial.

Cal reclamar, per altra banda, que els corredors biològics siguin un element clau en el marc del planejament territorial, convertint-se en un referent indispensable en les diferents escales de planejament, començant pel mateix planejament municipal.

Com a punt problemàtic s'ha de remarcar el fet que l'atapeïda xarxa de comunicacions existent en el tram la Jonquera-Figueres-Girona-Maçanet de la Selva (autopista, xarxa ferroviària, carretera nacional i el futur TGV) constitueix una veritable barrera tecnològica que divideix en dos grups molt marcats els espais litorals i els de muntanya. Aquest és un element essencial que serà primordial tenir ben present per tal de dissenyar possibles connexions biològiques entre uns i altres espais.

Josep Gordi i Josep Vila
són geògrafs

Els autors agraeixen la indispensable col·laboració personal i material de les delegacions a Girona del Departament de Medi Ambient i del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya, i especialment dels senyors Daco i Borràs.